

Marta Sadurní

Psicòloga, doctorada per la Universitat de Girona i professora titular dels estudis de psicologia, investigadora i responsable de la Unitat de Recerca i Atenció a la Infància, Joventut i Família (JIF) de l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida (IRQV) de la Universitat de Girona

INCÒGNITES DE FUTUR PER ALS PROFESSIONALS D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA

La infància i l'adolescència com a possibles períodes de vulnerabilitat. Les noves recerques i el paper dels professionals d'atenció a la infància.

L'autora de la ponència agraeix en nom de la Secció d'Infància i Adolescència de l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida (IRQV) i en nom propi com a responsable de la Unitat de Recerca i Atenció a la Infància, Joventut i Família (JIF) la invitació cursada per Plataforma Educativa en motiu de les Jornades *Perspectives de Futur per a la Infància. 10 fent feina*. També agraeix a Pau Education i a Miquel Àngel Alabart el seu consentiment per esmentar alguns dels resultats de la recerca que aquesta fundació va portar a terme sobre la percepció que els infants tenen del seu present i futur així com la col·laboració del Dr. Josep Cornellà en la recerca que el JIF està portant a terme en l'àmbit de l'adolescència. A continuació presentaré, a petició de Plataforma, un resum dels punts principals de la meva intervenció a les citades Jornades.

Introducció

Al llarg de totes les Jornades hem pogut constatar, un cop més, com els professionals d'atenció a la Infància han de confrontar decisions complexes que afecten al benestar dels infants i joves que atenen i llurs famílies. La meua intervenció com a ponent va orientada a subratllar que la ciència psicològica i els avenços d'altres ciències afins com les neurociències tenen molt a veure amb una bona praxis de l'actuació dels professionals. Si el nostre objectiu com a professionals és procurar la salut física i mental i el benestar dels infants cal que, en primer lloc, coneixem a fons les necessitats dels nens i nenes i dels joves i la millor forma d'optimitzar el seu desenvolupament. Aquestes necessitats, segons l'opinió científica de l'autora de la ponència, van més enllà de les famílies, les cultures, el tipus de classe social o els contextos on es visqui. Son necessitats comuns a tots els infants i joves i que depenen del moment evolutiu en que els menors es troben. La forma en que els pares o responsables responguin a aquestes necessitats té una importància primordial perquè tindrà un pes notable en l'orientació de la trajectòria del desenvolupament del nen o nena o jove. Per tant, conèixer aquestes necessitats ens pot ajudar a impulsar aquelles polítiques de protecció i aquelles praxis educatives més adequades. En aquesta ponència i en el breu resum de la mateixa que segueix només esmentarem algunes d'aquestes necessitats, l'estudi de les quals coincideixen amb investigacions actuals que l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida està portant a terme.

1- La funcionalitat dels comportaments disruptius durant el primer any de vida. Cura i atenció de l'infant durant els períodes de conflicte. Prevenció del risc de maltractament.

La ciència, a voltes, ens ensenya a donar significats nous a fets que formen part de la nostra vida quotidiana. Un d'aquests fets és el plor, la irritació, la fragilitat del son i la necessitat de ser bressolat o de contacte físic que exhibeix un infant al llarg del seu primer any de vida, comportaments que, com totes les mares saben, es fan especialment intensos en dies determinats. Aquesta irritació del bebè no sempre respon a una necessitat de ser alimentat, de higiene, o de són i per això, moltes mares es preocupen i intenten trobar-hi un significat. Algunes pensen que el seu bebè ha agafat una petita infecció, d'altres que li fan mal la sortida de les dents, la majoria ho atribueixen als coneguts "còlics del lactant" o a una incipient otitis, etc. Altres mares reaccionen pensant que potser estan "malcriant" el bebè, que no l'haurien de consentir tant. I, un grup més reduït, pensa que l'infant l'està enganyant, que ho fa perquè és "murri" i s'agafen aquests plors del bebè gairebé com quelcom fet "a propòsit" perquè elles no descansin, per molestar-les.

Aquests comportaments de irritació i plor del bebè que podríem considerar "disruptius" tenen, tanmateix, un significat i una funció evolutiva. En primer lloc, el plor es relaciona amb el sistema d'inhibició controlat per el sistema nerviós parasimpàtic. Alguns investigadors actuals apunten la possibilitat de que quan es produeix un canvi o transició en el procés de desenvolupament de l'infant (per exemple un canvi relacionat amb l'emergència de la capacitat de caminar, una avançada en el procés de desenvolupament del llenguatge etc.), les reorganitzacions biològiques que han de tenir lloc en el sistema cerebral perquè aquest canvi funcional sigui possible afecten al sistema de control que disminueix la seva capacitat d'inhibició. Això també pot passar en resposta a una pertorbació externa, és a dir, davant un canvi que desestabilitza el sistema infantil el nen manifesta una dificultat per inhibir els seus impulsos i, en el cas, dels bebès, això provoca que el seu llindar de resistència al plor, decreixi considerablement.

El primer any de vida és un període en el que tenen lloc ràpids i profunds canvis cerebrals. Trevarthen i Aitken (2003) anomenen aquests períodes de reorganització "*Períodes de canvi ràpid*" (*Periods of Rapid Change, PCR*s). Aquests períodes fan que el desenvolupament mental no es produeixi de forma imperceptible i contínua sinó notòria i discontinua, es a dir els canvis es concentren en dies, setmanes o breus períodes. Alguns investigadors com Brazelton (1992)¹ o Plooij i Rijt-Plooij (1989)² han observat- en línia amb el que

---

¹ Brazelton, T. B (1992). *Touchpoints: Your child's emotional and behavioural development*. Reading, M.A: Addison-Wesley.

² Plooij, F.X. i Rijt-Plooij, H.H.C. van de (1989). Vulnerable periods during infancy: Hierarchically reorganized systems control, stress and disease. *Ethology and Sociobiology*, 10, 279-296.

apuntàvem en el paràgraf anterior- que aquests canvis desestabilitzen el sistema infantil i afecten, sobretot, al seu sistema emocional. Davant aquesta desestabilització el sistema de vinculació s'activa i l'infant busca el contacte físic i la proximitat de la mare o del progenitor principal en un intent de sentir-se protegit. D'altra banda sembla ser que tots els nens/es reaccionen de manera comú a aquests canvis i reorganitzacions que el seu sistema està experimentant: ploren i s'irriten més fàcilment, el seu son es torna més làbil, i, tal i com ja he dit, busquen l'atenció o contacte físic amb la mare (estan més "rondinaires" i "emmarats" podríem dir en un llenguatge col·loquial). Alguns nens/es acompanyen aquests trets comuns amb altres manifestacions com inapetència, disminució o activació de l'activitat motriu, refús a altres persones que no siguin la mare o figura de vincle, entre d'altres.

Les intenses recerques que s'han fet sobre aquest fenomen semblen apuntar a què és un fenomen de base universal (també s'ha trobat, per exemple, en cries de ximpanzé (Horwich, 1974³; van de Rijt-Plooij i Plooij, 1987⁴). El fet de que, tan en cries de primats no humans com humans, un dels trets més destacats sigui la necessitat de dependència de la mare ha fet que es coneguin aquests períodes amb el nom de "períodes de regressió" donat que sembla que el nen "torni" a un sistema mare-fill característic de les primeres setmanes o mesos de vida. D'altra banda, hi han investigadors que prefereixen anomenar-los "períodes de reprogressió" perquè aquesta aparent tornada a una dependència materna no és sinó un símptoma de que el sistema està preparant-se per fer un "salt endavant" en el procés evolutiu. Aquests períodes semblen distribuir-se al llarg de unes determinades setmanes de la vida dels nadons. Així en l'estudi original de van de Rijt-Plooij i Plooij (1992)⁵ aquests períodes semblaven concentrar-se a les 5, 8, 12, 17, 26,36,44 i 53 i en l'estudi de rèplica que vam realitzar des de la nostra Unitat de recerca les setmanes foren la 5, 8, 12-13, 18, 26-27, 35, 43 i 52 (Sadurní i Rostán, 2002)⁶

Una de les conseqüències derivades d'aquests períodes "difícils" del nen/a es que poden afectar la relació mare-nen i al sistema parental. Es obvi que les manifestacions d'aquests períodes que he esmentat, el plor sostingut dels infants, les seves dificultats per ser calmats, el fet que es despertin més sovint o els costi agafar el són, que busquin el contacte físic de la mare o la seva atenció de forma més intensa, produeix cansament i preocupació als pares, en particular a la mare o el progenitor que té cura principal del nen/a. Però cal recordar que aquest "conflicte mare-fill" té, com hem dit abans, una probable funció en el desenvolupament infantil: per una banda la capacitat de la mare de regular l'estat emocional del bebè ajudarà a l'infant a desenvolupar progressivament la seva capacitat d'inhibició i autoregulació, per l'altra li proporcionarà un context d'aprenentatge donat que la mare o pare, en els seus intents de distreure el nen/a li proporcionaran estímuls nous que promouran el

³ Horwich, R. H (1974) Regressive period in primate behavioral development with reference to other mammals. *Primates*, 15, 141-149.

⁴ Rijt-Plooij, H.H.C. van de i Plooij, F.X. (1987) Growing independence, conflict and learning in mother-infant relations in free-ranging chimpanzees. *Behaviour*, 101, 1-86.

⁵ Rijt-Plooij, H.H.C. van de i Plooij, F.X. (1992) Infantile regressions: disorganization and the onset of transition periods. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 10, 129-149.

⁶ Sadurní, M y Rostan, C (2002) Regression periods in infancy: a case study from Catalonia. *The Spanish journal of psychology*, 5 (1), 36-43.

seu desenvolupament. Per últim, tindran un efecte positiu en la construcció progressiva d'un sistema de vinculació segura del nen/a cap als pares.

Òbviament, els períodes de regressió o repressió poden ser considerats períodes de vulnerabilitat i risc (Sadurní, 1999)⁷ tan per el nen com per el sistema parental. Tot i que no abunden els treballs empírics sobre la relació entre els comportaments disruptius del primer any de vida, el perfil parental i el risc de maltractament, alguns autors han posat de manifest que les mares i pares amb tendència al maltractament reaccionen agressivament contra la dependència i necessitats del bebè. El plor continuat, les dificultats per dormir o qualsevol dels comportaments que caracteritzen un període de repressió podrien ser vistos per alguns pares o mares amb potencial de maltractar com una oposició del nen/a cap a ells. En altres casos, el consum de tòxics, la inestabilitat o altres factors de risc juntament amb la incompetència parental de calmar al fill/a propiciarien la negligència o el maltractament físic. És important que sorgeixin estudis en aquest àmbit lligats a programes pilot que tractin de potenciar la capacitat d'ajustament d'aquests pares cap al seu bebè. Tanmateix cal que els professionals que tenen cura de bebès en situació de desemparament estiguin informats de l'existència d'aquests períodes, de la seva funcionalitat i de la forma apropiada d'actuar.

2- Relació entre les disruptcions emocionals a l'adolescència, la tendència als comportaments de risc i els canvis evolutius propis de l'edat. La importància de les competències parentals adequades durant aquest període. L'atenció a l'adolescent en desemparament.

La imatge popular que tenim de l'adolescència és la d'un noi o noia que experimenta una fase de la seva vida caracteritzada per la influència dels iguals, la descoberta de les primeres relacions, el conflicte amb les normes familiars i una certa inclinació per la descoberta de situacions i experiències noves, algunes de les quals poden comportar accions de risc. Pensem que l'educació, els amics i la disciplina parental són importants i poden explicar el perquè un noi o noia passa per l'adolescència sense problemes i altres en canvi, experimenten moltes més dificultats en assolir la maduresa adulta necessària per viure en societat. Alguns es pregunten si els adolescents d'avui són diferents dels d'ahir o debaten, quin tipus d'educació, de valors o disciplina cal transmetre als joves. Els professionals de la infància hem de tenir respostes i actituds educatives clares i tècnicament basades en el coneixement del que avui dia es sap sobre el desenvolupament dels joves durant el període adolescent.

L'adolescència torna a ser un període de transformacions a múltiples nivells. Algunes són molt conegudes com els canvis hormonals i de creixement lligats a la pubertat. Però n'hi han d'altres que ens ajuden a entendre què vol dir ser adolescent i quin significat tenen alguns dels comportaments que són comuns a la majoria de nois i noies (amb variacions d'intensitat). Avui dia sabem que el cervell experimenta profunds canvis durant el període adolescent. Sovint

---

⁷ Sadurní, M (1999) La vulnerabilidad del sistema parental durante los periodos de regresión en la primera infancia. V Congreso Estatal sobre Infancia Maltratada. Libro de actas del Congreso.

pensem amb els nois i noies com persones gairebé adultes, responsables del que fan. Però el cervell d'un noi o noia adolescent està lluny d'assemblar-se a un cervell adult. La neurociència ens alerta de que, per exemple, el còrtex prefrontal que és una de les àrees corticals més implicades en la capacitat de "pensar abans d'actuar", sospesar les conseqüències o la conveniència de certes accions segons les regles socials o educatives apreses, etc. no acaba el seu procés de maduració fins passat els vint anys d'edat i no ho fa pas amb tots els subjectes de la mateixa manera. De fet, la zona del còrtex prefrontal experimenta una sobreproducció de sinapsis al voltant dels 11 o 12 anys de vida, just abans de la pubertat. Després i de forma molt progressiva, aquesta sobreproducció s'anirà eliminant fins obtenir una densitat neuronal equivalent a la d'un cervell adult. Al ritme que s'eliminen les sinapsis excessives, es van formant noves connexions neuronals, que estaran relacionades amb la capacitat d'organitzar i planificar les accions, retenir i contrastar informació, poder fer diferents tasques a l'hora i jutjar els propis desigs i impulsos d'acord amb les regles socials apreses.

Tot el que hem exposat en el paràgraf anterior també té a veure amb el fet que les sinapsis capaces d'inhibir l'impuls que prové d'una altra neurona, al llarg d'aquests anys joves, aniran "guanyant terreny" a les sinapsis excitadores propenses a transmetre de forma ràpida la senyal elèctrica (alguns medicaments per a l'ansietat actuen, precisament, reforçant l'acció d'aquestes sinapsis inhibidores). La forma que tenen les neurones de connectar-se entre sí i els circuits sinàptics que es creen també són diferents si comparem una ment adulta i una ment adolescent. Els circuits sinàptics treballen en un cervell adult en paral·lel, és a dir, dividint els problemes en tasques que poden ser treballades al mateix temps. La ment d'un adolescent, en canvi, treballa la major part del temps, de manera seqüencial. Això vol dir que la informació ha de seguir un cert ordre a l'hora de ser processada, múltiples tasques o informacions molt complexes poden "col·lapsar" a una ment adolescent que, per altra banda i a nivell cognoscitiu, semblaria preparada per aquesta mena d'esforç intel·lectual. El nivell de "velocitat sinàptica" també està en procés de maduració, essent més eficient i ràpida a mesura que es va desenvolupant la ment del jove.

A nivell bioquímic, el cervell d'un adolescent també experimenta molts canvis. Un dels més estudiats és la necessitat d'activació de dopamina, un neurotransmissor que, sembla ser, actua com un mecanisme neuronal relacionat amb l'increment de la capacitat de raonar i inhibir els impulsos immediats (Lambe, Krimer i Goldman-Rakic, 2000)⁸. Les alteracions en els circuits de recompensa amb deficiència de dopamina poden provocar que el noi/a experimenti una certa disfòria, un estat d'humor negatiu i baix i que li costi trobar benestar en les accions quotidianes que fins ara li eren agradables. Es genera llavors la necessitat d'estímul que restableixin l'equilibri emocional i provoquin una pujada del to vital. En aquesta situació, molts adolescents cerquen estímuls nous que poden incloure activitats de risc (Spear, 2000⁹;

⁸ Lambe, E.K; Krimer, L.S i Goldman- Rakic, P.S. (2000). Differential postnatal development of chatecolamine and serotonin inputs to identified neurons in prefrontal cortex of rhesus monkeys. *Journal of neurociència*, 20 (23) , 8780-8787.

⁹ Spear, L.P. (2000). The adolescent brain and age-relate behavioural manifestations. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 24, 417-463.

Zuckerman, 1992¹⁰) sobretot si en el seu context habitual de vida no troben activitats alternatives que proporcionin aquesta excitació dins dels circuits socials acceptats (viatges, esports de risc etc.). Les cultures, des de temps històrics, intenten posar fre mitjançant rituals, religions, educacions i conflictes pares-fills al comportament impulsiu dels joves. Aquesta “regulació social” té una funció molt important: ajuda, precisament, a la formació i maduració dels circuits prefrontals responsables de la capacitat de judici i autoregulació emocional (Sadurní y Rostán, 2004)¹¹. Aquest conflicte pares-fills no està compost només de normes o regles sinó sobretot de estratègies i mecanismes que ajuden al noi/a a regular aquesta impulsivitat oferint, al mateix temps, cura i protecció davant el sistema del jove, desestabilitzat per els propis canvis interns als que s’hi afegeix l’estrès que comporta assumir els reptes de l’amistat, dels estudis, de l’amor etc.

Els professionals que treballen amb adolescents han de ser conscients de les característiques del cervell d’aquests joves. Han de saber que davant un desig o un impuls els circuits prefrontals seran poc hàbils per inhibir l’acció de realitzar-lo, que els objectius “a llarg pla” difícilment competiran amb els beneficis d’un plaer immediat. El mateix passarà quan una emoció domini l’estat mental del noi/a. Planificar les tasques que s’han de realitzar, contrastar dos opcions amb calma i ponderar el pro i el contra, valorar la moralitat de certes accions, són capacitats difícils per una ment en període adolescent. De fet, segons alguns científics, són tasques que, en comparació, resultaven més fàcils per els nens i nenes abans de començar aquest període.

Estratègies educatives erròniament canalitzades poden tenir, en segons quins joves, dramàtiques conseqüències. Els professionals que treballen amb adolescents en situació de risc o de desemparament cal que es preguntin què poden oferir a la formació i a l’optimització del desenvolupament d’aquestes ments adolescents. Davant l’expectativa d’uns pares que, probablement, no han pogut regular la impulsivitat del fill/a, ni oferir amb les seves estratègies i competències parentals un marc que afavoreixi la completa maduració de les estructures corticals relacionades amb la autoregulació emocional cal que ens preguntem en quina direcció hem de treballar. Caldrà no confondre els símptomes d’un cervell adolescent en procés de canvi, accentuats per les circumstàncies difícils del noi/a i la absència de regulació parental, amb un trastorn del comportament tot i que, a la llarga, una cosa pot portar a l’altre. I caldrà no confondre la capacitat de contenir i regular el jove amb estratègies de disciplina i càstig que no ens ajudaran a aconseguir els que han de ser els nostres veritables objectius educatius: la maduració del noi/a, la seva capacitat de regulació emocional i autoconsciència i, en definitiva, el trencament dels cercles generacionals de impulsivitat, violència, negligència i incompetència parental.

---

¹⁰ Zuckerman, M (1992) Sensation seeking: the balance between risk and reward. A Lipsitt, L.P i Mitnick, LL (Ed.) *Self-regulatory behaviour and risk taking*. Norwood, N.J. Ablex Publishing. Pàg: 143-152.

¹¹ Sadurní, M i Rostan, C (2004) La importancia en los periodos sensibles del desarrollo. *Infancia y Aprendizaje*, 27 (1), 105-114.

3- La defensa dels drets dels infants i joves i l'estudi de les seves percepcions sobre el món que els envolta i sobre si mateixos.

Esdevenir un professional de la infància implica tanmateix preguntar-se fins a quin punt s'està disposat a assumir i a defensar els drets dels infants. No ens referim als drets essencials, la defensa dels quals provoca una acceptació unànime, sinó a pensar amb l'infant com a subjecte que té drets similars als dels adults. Tot i que hem avançat en matèria legal i de protecció als infants, en la vida diària i el tracte quotidià no queda clar si hem assumit que els nens i nenes tenen dret a opinar i a decidir sobre moltes coses que els afecten i que, sovint, són pensades i organitzades des del món dels adults. El punt de la qüestió es si realment pensem, tal i com ho expressen Saporiti, Casas, Grignoli i altres (2005)¹² que els infants que fins fa poc han estat considerats éssers immadurs, que depenen dels adults, incapaços d'entendre què és el millor per a ells, poden ser considerats subjectes capaços de comprendre i exercir els propis drets.

En aquesta línia de pensament, a finals dels 70 i més enllà de les investigacions tradicionals de autors com Piaget¹³ o Kohlberg¹⁴, comencen a sorgir recerques que indaguen les formes que tenen els nens i nenes de pensar sobre els propis drets i els factors que influencien aquesta capacitat (Melton, 1983¹⁵; Melton and Limbert, 1992)¹⁶. L'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida ha continuat aquesta línia d'estudis en la seva voluntat de promocionar i defensar els drets dels infants (Casas, 1997a¹⁷, 1997b¹⁸). Un exemple de les investigacions que realitza l'Institut en aquesta àrea és el recent estudi comparatiu- amb col·laboració amb personal investigador de la Universitat de Molise i Lleida- sobre la percepció dels propis drets en una mostra de nens i nenes catalans i italians entre 9 i 13 anys. El treball també inclou la percepció que tenen pares i mestres sobre els drets dels infants. La metodologia de l'estudi va consistir en 19 dilemes sobre situacions de la vida contemporània dels nostres infants i que impliquen una decisió basada en el coneixement dels propis drets i els dels altres. Una mostra del tipus de dilemes que es pregunten als nens i nenes es pot observar en la taula següent:

---

¹² Saporiti, A; Casas, F; Grignoli, D; Mancini, A; Ferruci, F; Rago, M; Alsinet, C; Figuer, C; González, M; Gusó, M; Rostan, C y Sadurní, M (2005) Children's views on children's rights. A comparative study of Spain and Italy. A Bühler-Niederberger, D *Sociological Studies of Children and Youth. Special International Volume. Sociological Studies of Children and Youth*, V, 10, 125-152.

¹³ Piaget, J (1932) *The moral judgement of the child*. London: Routledge and Kegan Paul.

¹⁴ Kohlberg, D (1981) *The philosophy of moral development. Moral stages and the idea of justice. Essays on moral development (Vol 1)*. San Francisco: Harper and Row.

¹⁵ Melton, G.B. (1983) *Child advocacy: Psychological issues and intervention*. New York: Plenum Press.

¹⁶ Melton, G.B. i Limbert, S (1992). What children's rights mean to children: Children's own views. In M. Freeman i P. Veerman (Eds) *Ideologies of Children's Rights*. Dordrecht, Netherlands: Martinus Nijhoff.

¹⁷ Casas, F (1997a) Children's rights and children's quality of life: Conceptual and practical issues. *Social Indicators Research*, 283-298.

¹⁸ Casas, F. (1997,b). Quality of life and the life experience of children. In E. Verhellen (Ed.) *Understanding Children's Rights. Collected papers presented at the Second International Interdisciplinary Course on Children's Rights. July 1997*. Belgium: Children's Rights Center. University of Ghent.

Taula 1. Tipus de dilemes (Saporiti, Casas, Grignoli i altres, 2005)

-
- 1- *Es final de curs i l'escola està preparant una obra de teatre amb els nens i nenes per celebrar-ho. L'Aïna és una nena italiana que fa poc que és a l'escola i no parla bé el català, fins i tot de vegades costa entendre el que diu. Per això, alguns nens i nenes pensen que no hauria de participar, perquè pot fer que l'obra no surti bé. Penseu que el professor hauria d'excloure l'Aïna de participar en l'obra de teatre?*
  - 2- *Ahmed és un company d'escola. També és estranger i es queda al menjador a dinar. Els dijous el menú inclou carn de porc però la religió de l'Ahmed no permet menjar aquest tipus de carn. Es per aquesta raó, que els dijous, l'Ahmed només menja el primer plat. Penseu que estaria bé que l'escola oferís un altre tipus de menú els dijous, de manera que l'Ahmed pogués menjar un segon plat?*
  - 3- *Has rebut una carta dels teus amics però t'adones que abans que tu, els teus pares l'han obert i llegit. Et preocupa això?*
-

En aquesta breu ponència no podem fer esment dels resultats de la recerca (es poden consultar al treball citat a la taula) però sí fer èmfasi en que més del 90% dels nens i nenes de la mostra sabien què era un dret i que ells tenien uns determinats drets, entre ells el dret a la privacitat, el dret a ser part activa de la família i tenir veu en les decisions que els afectin com el lloc on anar de vacances, l'ús del seu temps lliure, el dret a rebre una ajuda i suport dels pares en matèries de col·legi, a decidir en el cas de separació dels pares, a no ser separat dels germans ni dels éssers estimats fins i tot en circumstàncies difícils etc. En quan al dret dels altres, eren conscients del dret dels infants a no ser exclosos de les activitats de l'escola a causa de dificultats com l'ús de la llengua o tenir alguna discapacitat. En canvi, quan el dret de l'altre entrava en conflicte amb els propis drets, també eren capaços de reflexió i de dubte com es va posar de manifest en el dilema sobre si l'escola havia de canviar el menú de tots els nens perquè l'Ahmed, a causa de la seva religió, no podia menjar porc.

La consciència que tenen els infants sobre els propis drets contrasta, en certa manera, amb les respostes que els pares donen al qüestionari sobre els drets dels seus fills i filles. Així, per exemple, veiem que- si atenem a la mostra catalana- només un 36,9 % dels pares creu que els seus fills o filles tinguin dret a triar els seus amics o amigues, només un 19% pensa que els seus infants tenen prou criteri com per decidir quines sabates volen. En canvi sembla que la qüestió de la privacitat es va expenent, donat que un 62,9 % pensen que els seus fills tenen dret a tenir un diari privat.

La qualitat de vida dels nens i nenes també té a veure amb el coneixement que tenim pares i professionals dels seus punts de mira, de les seves idees sobre el seu present, el seu entorn i el seu futur. Un dels estudis que s'ha centrat en

aquesta temàtica és el realitzat per PAU EDUCATION¹⁹ a través d'una recerca a la que se'ns va convidar a participar. En el citat estudi, els investigadors de PAU EDUCATION a través de dades quantitatives i qualitatives indagaven què pensaven els nens i nenes sobre si mateixos, sobre el barri i ciutat, sobre el món en general i sobre el futur. També preguntaven als pares què pensaven que creien els seus fills/es i, una vegada més, l'estudi mostra que no coneixem prou bé als nostres infants, que no els escoltem prou ni els demanem que diguin el que pensen. Alguns dels resultats de l'estudi de PAU EDUCATION mostren que quan es pregunta als infants si poden parlar lliurement amb els pares, si senten que tenen bons amics, si creuen que estan creixent com cal per la seva edat, si pensem que la seva alimentació es adequada, si tenen suficient temps lliure, si els agrada el seu cos, la seva cara o la seva forma de ser, si estan tristos o si estan feliços amb la seva vida resulta que les respostes dels infants són més negatives que les respostes dels pares sobre les mateixes preguntes. Es a dir, els pares tenen una visió més optimista del què pensen els seus propis fills que no es correspon amb la realitat del que ells realment pensen.

Els professionals de la infància necessitem conèixer què pensen realment els nens i nenes i els nois i noies dels que tenim cura, quina percepció tenen del seu present, del seu entorn, dels seus educadors, dels seus companys/es, de la seva situació i del seu futur, entre altres coses. Perquè només si coneixem el què realment pensen podrem saber fins a quin punt respectem el seu dret a opinar i a participar en les coses que els afecten.

---

¹⁹ PAU EDUCATION (2004) Los niños y sus padres opinan sobre su crecimiento y su futuro. Así veo mi vida, así veo mi futuro. *Iniciatives. Working paper*, 3